

LITERATURA

Stosowane skróty:

- AAC – Acta Archaeologica Carpathica, Kraków
Acta Geogr. Lodz. – Acta Geographica Lodziensia Łódź
APolski – Archeologia Polski, Warszawa
FAP – Fontes Archaeologici Posnanienses, Poznań
FPP – Folia Praehistorica Posnaniensia, Poznań
KHKM – Kwartalik Historii Kultury Materialnej, Warszawa
ŁSA – Łódzkie Sprawozdania Archeologiczne, Łódź
Mat. Arch. – Materiały Archeologiczne, Kraków
Mat. Star. – Materiały Starożytne, Warszawa
Mat. Star. i Wcz. – Materiały Starożytne i Wczesnośredniowieczne, Warszawa
MSROA – Materiały i Sprawozdania Rzeszowskiego Ośrodka Archeologicznego, Rzeszów
PAntr. – Przegląd Antropologiczny, Poznań
PArch. – Przegląd Archeologiczny, Wrocław
PGeogr. – Przegląd Geograficzny, Warszawa
PMMAE, s.a. – Prace i Materiały Muzeum Archeologicznego i Etnograficznego w Łodzi, seria archeologiczna, Łódź
Sil. Ant. – Silesia Antiqua, Wrocław
Spr. Arch. – Sprawozdania Archeologiczne, Kraków
SRM – Sieradzki Rocznik Muzealny, Sieradz
WA – Wiadomości Archeologiczne, Warszawa
ZNUJ-PA – Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego, Prace Archeologiczne, Kraków
ZOW – Z Otchłani Wieków, Warszawa

- Abramek B.**, 1982, Osada kultury przeworskiej w Strobinie na stan. 3, Spr. Arch. t. 34, s. 153–169.
–1985, Wielookresowe cmentarzysko ciałopalne w Strobinie na stanowisku 4 w województwie sieradzkim, SRM, t. 2, s. 53–79
–1987, Cmentarzysko ciałopalne kultury przeworskiej w Konopnicy, stanowisko 7, województwo sieradzkie (część I), SRM, t. 4, s. 45–96
–1988, Cmentarzysko ciałopalne kultury przeworskiej w Konopnicy na stanowisku 7 w województwie sieradzkim (część II), SRM, t. 5, s. 77–134.
–1989, Cmentarzysko ciałopalne kultury przeworskiej w Konopnicy na stanowisku 7 w województwie sieradzkim (część III), SRM, t. 6, s. 81–131.
–1993–1994, Grupa osad kultury przeworskiej znad południkowego odcinka Warty datowanych od III–II w.p.n.e. do V–VI w.n.e., SRM, t. 9, s. 49–68.
–2004, Dwa domy ze schyłkowej fazy kultury przeworskiej z Walkowa-Kurnicy, st. 1, gm. Osjaków, woj. łódzkie, datowane metodą radiowęglową, PMMAE s.a., nr 42, s. 327–353.
Almgren O., 1923, Studien über nordeuropäische Fibelformen der ersten nachchristlichen Jahrhunderte, Leipzig.
Andrzejewski J., 1998, Nadkole 2: A Cemetery of Przeworsk-Culture in Eastern Poland, Monumenta Archaeologica Barbarica V, Kraków.
–2000, Wczesnorzymska miniaturka tarczy z Nadkole nad Liwcem, [w:] Superiores Barbari, Kraków, s. 23–47.
–2009, Nekropola w Modle a późna faza kultury przeworskiej na północnym Mazowszu, t. 2, Warszawa, maszynopis w archiwum Instytutu Archeologii UW.
Aufderheide A. C., Rodriguez-Martin C., 1998, The Cambridge Encyclopedia of Human Paleopathology, Cambridge.
Baker B. J., Dupras T. L., Tocheri M. W., 2005, The Osteology of Infants and Children, Texas A&M.
Balwierz Z., 2007, Roślinność i klimat środkowego i górnego plenivistulianu w regionie łódzkim, Acta Geogr. Lodz, nr 93, s. 9–28.
Balwierz Z., Marosik P., Muzolf B., Papiernik P., Siciński W., 2005, Osadnictwo społeczeństw rolniczych i zmiany środowiska naturalnego nad środkową Krasówką (Kotlina Szczercowska). Wstępna charakterystyka, Botanical Guidebooks, No 28, s. 53–86.
Bartkowski T., 1978, Środowisko przyrodnicze grodu średniowiecznego w Łądzie nad Wartą Środkową, [w:] W. Błaszczyk (red.), Gród wczesnośredniowieczny w Łądzie nad środkową Wartą, Poznań, s. 13–31.
Becker M. J., 1998, A Roman „Implant” Reconsidered, Nature, 394(6693), s. 534.
–1999, Ancient „Dental Implants”: A Recently Proposed Example from France Evaluated with other Claims, International Journal of Oral&Maxillofacial Implants, 14, s. 19–29.
–2014, Dentistry in Ancient Rome: Direct Evidence for Extractions Based on the Teeth from Excavations at the Temple of Castor and Pollux in the Roman Forum, International Journal of Anthropology, 29 (4), s. 209–226.
Bender W., Balke B., 1964, Wyniki badań osady z okresu rzymskiego w Wólce Łasieckiej, pow. Łowicz, APolski t. 9, s. 72–124.
Bender W., Barankiewicz B., 1962, Osada z okresu rzymskiego w Wólce Łasieckiej, pow. Łowicz, APolski t. 7, s. 7–106.
Ber A., Lindner L., Marks L., 2007, Propozycja podziału stratygraficznego czwartorzędu Polski, Przegląd Geologiczny, t. 55, nr 2, s. 115–118.

- Biborski M., 1978, Miecze z okresu wpływów rzymskich na obszarze kultury przeworskiej, *Mat. Arch.* t. 18, s. 53–162.
- Bielecka D., 1988, Piec wapiennicze odkryte na „Żalu“ w Kitkach w woj. Ostrołęckim, na tle śladów produkcji wapienniczej z obszarów ziem polskich w okresie wpływów rzymskich, maszynopis pracy magisterskiej w archiwum Muzeum Miasta Pabianic.
- Bochenek A., Reicher M., 1990, *Anatomia człowieka*, t. I. Anatomia ogólna. Kości, stawy i więzadła. Mięśnie, Warszawa.
- 2003, *Anatomia człowieka*, t. II. Trzewia, Warszawa.
- Bochnak T., 2014, Importy celtyckie w kulturze przeworskiej na ziemiach polskich w młodszym okresie przedrzymskim. Zróżnicowanie – drogi napływu – kontekst kulturowy, Rzeszów.
- Bohnsack D., 1938, *Die Burgunden in Ostdeutschland und Polen während des letzten Jahrhunderts v. Chr.*, Leipzig.
- Bohr M., 2010, Naczynia wykonane na kole jako wyraz kontaktów interkulturowych na przykładzie wybranych materiałów dolnośląskich, [w:] *Ceramika rzemieślnicza jako źródło do badań nad zróżnicowaniem garncarstwa kultury przeworskiej*, red. H. Machajewski, B. Jurkiewicz, Pułtusk, s. 175–187.
- Brothwell D. R., 1981, *Digging up Bones. The excavation, treatment and study of human skeletal remains*, Oxford.
- Buikstra J. E., Ubelaker D., H., 1994, Standards for data collection from human skeletal remains, *Arkansas Archeological Survey Research Series No. 44*.
- Clarke S., 1977, Mortality Trends in Prehistoric Populations, *Human Biology*, vol. 49, No 2, s. 181–186.
- Czarnecka K., 1990, Struktura społeczna ludności kultury przeworskiej. Próba rekonstrukcji na podstawie źródeł archeologicznych i analizy danych antropologicznych z cmentarzyska, Warszawa.
- 2007, *Oblin: Ein Gräberfeld der Przeworsk-Kultur in Südmasowien*, *Monumenta Archaeologica Barbarica*, t. XIII, Warszawa.
- Czerniak L., 2003, Wstęp, [w:] L. Czerniak (red.), *Badania archeologiczne na terenie odkrywki „Szczerców” Kopalni Węgla Brunatnego „Bełchatów” S.A.*, Poznań, t. 3, s. 9–16.
- Czopek S., 2004, Przemiany osadnicze w epoce brązu i wczesnej epoce żelaza na terenie południowo-wschodniej Polski, [w:] D. Abramowicz, Z. Śnieszko (red.), *Zmiany środowiska geograficznego w dobie gospodarki rolno-hodowlanej. Studia z obszaru Polski*, Katowice, s. 371–381.
- Dąbrowscy I., K., 1968, Osada lateńsko-rzymska we wsi Piwonice, woj., Kalisz, *Mat. Star.*, t. 11, s. 423–505.
- Dąbrowska T., 1988, Wczesne fazy kultury przeworskiej. Chronologia – zasięg – powiązania, Warszawa.
- 1993, Uwagi o genezie pokryw w kręgu przeworsko-okszywskim w młodszym okresie przedrzymskim, [w:] F. Rożnowski (red.), *Miscelanea archaeologica Thaddaeo Malinowski dedicata*, Słupsk – Poznań, s. 109–117.
- 1997, Kamieńczyk. Ein Gräberfeld der Przeworsk-Kultur in Ostmasowien, *Monumenta Archaeologica Barbarica*, t. III, Kraków.
- Dembińska M., 1975, Zmiany w strukturze hodowli na ziemiach polskich we wczesnym średniowieczu, *KHKM*, t. 23, s. 201–224.
- Dobrzańska H., 1980, Zagadnienie datowania ceramiki toczonej w kulturze przeworskiej, *APolski*, t. 24, s. 87–152
- 1986, Z problematyki badań nad technologią produkcji późnorzymskiej ceramiki wykonanej na kole w dorzeczu górnej Wisły, *AAC*, t. 25, s. 131–147.
- 1990, Osada z późnego okresu rzymskiego w Igołomii, woj. krakowskie, cz. II, Kraków.
- 2000, Ośrodek produkcji ceramiki „siwej” z okresu rzymskiego w Zofipolu, red. J. Rydzewski, 150 lat Muzeum Archeologicznego w Krakowie, s. 37–68.
- 2008, Zagadnienie wielkich centrów produkcji ceramiki w Barbaricum, A. Błażejowski (red.), *Ceramika warsztatowa w środkowoeuropejskim Barbaricum*, Wrocław, s. 175–203.
- Dobrzańska H., Kalicki T., 2003, Człowiek i środowisko w dolinie Wisły koło Krakowa w okresie od I do VII w. n.e., *APolski*, t. 48, z. 1–2, s. 25–55.
- Domański G., 1971, Osada z okresu rzymskiego z Opola-Groszowic, *Mat. Star i Wcz.*, t. 1, s. 189–249.
- Dulkiewicz A., 2009, Szpile kościane i rogowe kultury przeworskiej na terenie Polski: typologia, chronologia, rozmieszczenie, *FPP*, t. XV, s. 209–235.
- Dzieduszycki W., 1993, Człowiek, [w:] W. Dzieduszycki, M. Kupczyk (red.), *Gopło. Przyroda i Człowiek*, Poznań, s. 81–152.
- Dylik J., 1948, Ukształtowanie powierzchni i podział na krainy podlódzkiego obszaru, *Acta Geographica Universitatis Lodzianensis*, nr 1.
- Dylikowa A., 1958, Próba wyróżnienia faz rozwoju wydm w okolicach Łodzi, *Acta Geographica Universitatis Lodzianensis*, t. 8, s. 233–268.
- 1967, Wydmy Środkowej Polski i ich znaczenie dla stratygrafii schyłkowego plejstocenu. [w:] J. Dylik, R. Galon (red.), *Czwartorzęd Polski*, Warszawa, s. 353–371.
- 1969, Problematyka wydm śródlądowych w Polsce. *Prace Geograficzne IG PAN*, t. 74, s. 39–74.
- 1973, *Geografia Polski. Krainy geograficzne*, Warszawa.
- Dymaczewski A., 1963, W sprawie przemian gospodarczych u schyłku starożytności w północno-środkowej Europie, *APolski*, t. 8, s. 303–315.
- Dynowska I., 1991, Mapa odpływu – możliwości i ograniczenia ich wykorzystania, *Czasopismo Geograficzne*, t. 62, z. 1–2, s. 69–75.
- Fajer M., 2009, Środowisko przyrodnicze a osadnictwo pradziejowe w dorzeczu Liswarty. Środowisko – Człowiek – Cywilizacja, t. 2, s. 101–108.
- Forysiak J., 2005, Rozwój doliny Warty między Burzeninem i Dobrowem po zlodowaceniu warty, *Acta Geogr. Lodz.*, nr 90.
- Forysiak J., Kulesza M., Twardy J., 2007, Wpływ osadnictwa ołederskiego na sieć rzeczną i morfologię międzyrzecza Warty i Neru, [w:] E. Smolska, P. Szwarzewski (red.), *Zapis działalności człowieka w środowisku przyrodniczym*, t. 3., Warszawa, s. 39–45.

- Frąsiak P., Gwóźdź B., Siciński W.**, 2000, Wyniki ratowniczych badań archeologicznych na terenie odkrywki „Szczerców” KWB Bełchatów S.A. na stanowisku 12 w miejscowości Chabielice, gm. Szczerców, woj. Łódzkie, [w:] *Badania archeologiczne na terenie odkrywki „Szczerców” Kopalni Węgla Brunatnego „Bełchatów” S.A.*, t. 1, s. 25–187.
- Garbacz K.**, 2000, Cmentarzysko ciałopalne kultury przeworskiej w Grzybowie, gm. Staszów, woj. świętokrzyskie, MSROA, t. XXI, s. 5–170.
- Gilewska S.**, 1986, Podział Polski na jednostki geomorfologiczne, *PGeogr.*, t. LVIII, zeszyt 1–2.
- 1999, Rzeźba [w:] L. Starkel (red.), *Geografia Polski. Środowisko Przyrodnicze*, Warszawa, s. 243–288.
- Ginalski J.**, 1991, Ostrogi kabłąkowe kultury przeworskiej. Klasyfikacja typologiczna, *PArch.*, t. 38, s. 53–84.
- Glüsing P.**, 1972, Studien zur Chronologie und Trachtgeschichte der Spätlatenezeit und die frühen römischen Kaiserzeit, Kiel.
- Gładkowska-Rzeczycka J.**, 1973, Próba przedstawienia problematyki paleodemograficznej na terenie Polski od czasów najdawniejszych do V w. n.e., *APolski*, t. 18, s. 279–327.
- 1977, Metody wydobywania przepalonych szczątków kostnych z pochówków ciałopalnych, *Pom. Ant.*, t. 7, s. 187–207.
- 1989, Schorzenia ludności prahistorycznej na ziemiach polskich, Gdańsk.
- 1998, Antropologiczne badania materiałów kostnych z średniowiecznych obiektów Pomorza Gdańskiego [w:] *Gdańsk średniowieczny w świetle najnowszych badań archeologicznych i historycznych*, Gdańsk, s. 26–42.
- 2002, Badania antropologiczne źródłem wiedzy o obrządku pogrzebowym antropologicznych [w:] *Popiół i Kość, Funeralia Lednickie 4*, Sobótka-Wrocław, s. 109–124.
- Gładkowska-Rzeczycka J., Ziętek A., Nowakowski D. R.**, 2008, Diagnostyka morfologiczno-ortopedyczna schorzeń stawów w materiale wykopaliskowym, Wrocław.
- Godłowski K.**, 1960, Źródła archeologiczne do dziejów rolnictwa w Polsce i stan ich opracowania, *Studia z Dziejów Gospodarstwa Wiejskiego*, t. 3, s. 7–122.
- 1966, Problem przelomu w technice uprawy roli na ziemiach polskich w pierwszym tysiącleciu n.e., *Studia z Dziejów Gospodarstwa Wiejskiego*, t. 8, s. 77–91.
- 1970, The Chronology of the Late Roman and Early Migration periods in Central Europe, *ZNUJ-PA*, z. 11.
- 1977, Materiały do poznania kultury przeworskiej na Górnym Śląsku, część II, *Mat. Star. i Wcz.*, t. 4, s. 7–237.
- 1983, Człowiek a środowisko w okresie lateńskim, rzymskim i wędrówek ludów, [w:] J. Kozłowski, S. Kozłowski (red.), *Człowiek i środowisko w pradziejach*, Warszawa, s. 286–308.
- 1985, Przemiany kulturowe i osadnicze w południowej i środkowej Polsce w młodszym okresie przedrzymskim i w okresie rzymskim, Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk – Łódź.
- 1992, Zmiany w uzbudowaniu ludności kultury przeworskiej w okresie wpływów rzymskich, [:] *Arma et Ollae*, Łódź, s. 71–88.
- Godłowski K., Wichman T.**, 1998, Chmielów Piaskowy: Ein Gräberfeld der Przeworsk-Kultur im Świętokrzyskie-Gebirge, *Monumenta Archaeologica Barbarica VI*, Kraków.
- Hensel Z.**, 1986, Z badań nad technologią otrzymywania żelaza na terenie mazowieckiego ośrodka metalurgicznego, *APolski*, t. 31, s. 31–79.
- Jadczykowa I.**, 1971, Wyniki badań w Przywozie, pow. Wieluń na stanowisku 1 i 1a z okresu wpływów rzymskich, *Spr. Arch.*, t. 23, s. 169–180.
- 1973, Budynki mieszkalne osady produkcyjnej w Przywozie, pow. Wieluń. Część I, *PMMAE s.a.*, nr 20, s. 129–152.
- 1976, Budynki mieszkalne osady produkcyjnej w Przywozie koło Wielunia. Część II, *PMMAE s.a.*, nr 23, s. 249–271.
- 1983, Budownictwo mieszkalne ludności kultury przeworskiej na obszarze Polski, *PMMAE s.a.*, nr 28, s. 109–247.
- Jahn M.**, 1916, Die Bewaffnung der Germanen in der älteren Eisenzeit etwa von 700 v. Ch. bis 200 n. Ch., *Mannus-Bibliothek* t. 16, Würzburg.
- Jaskanis J.**, 2005, Krupice: Ein Gräberfeld der Przeworsk – und Wielbark-Kultur in Ostpolen, *Monumenta Archaeologica Barbarica*, t. X, Warszawa.
- Jasnosz S.**, 1952, Cmentarzysko z okresu późnolateńskiego i rzymskiego w Wymysłowie, pow. Gostyń, *FAP*, t. 2, s. 1–284.
- Jaszewska A., Łaszkiwicz T.**, 1994, Wola Piekarska 2 – z badań nad ceramiką siwą w Wielkopolsce, [w:] *Kultura przeworska*, t. 1, Lublin, s. 263–280.
- Jaworski Z.**, 1991, Próba oceny narządu żucia z ludzkich szczątków ciałopalnych ze wsi Furmany woj. Tarnobrzeg (1100–700 lat p.n.e.), *MSROA (1980–1984)*, s. 45–69.
- Jażdżewska M.**, 1973, Cmentarzysko kultury lużyckiej z okresu halsztackiego w Siemiechowie, pow. Łask, *Rocznik Muzeów i Ochrony Zabytków Ziemi Polski Środkowej*, t. I, s. 108–129.
- 1980, Osada ludności kultury wenedzkiej w Siemiechowie, woj. Sieradz, [w:] *Przemiany kulturowe nad Górną Wartą w czasie od III okresu EB do V w. n.e. Konferencja archeologiczna w Konopnicy 12–13 lipca 1980*, s. 54–63.
- 1983, Hełm rzymski w Polsce – pierwszy!, *ZOW, R.* 49/4, s. 246–255.
- 1983a, Rzymski hełm legionisty znaleziony w Polsce, *WA*, t. 48, s. 37–43.
- 1983b, Cimetière de la Tène III et de la période romaine à Siemiechów, *Inventaria Archaeologica*, fasc. 49, pl. 295–301.
- 1986, Ein römischer Legionärshelm aus Polen, *Germania*, t. 64, s. 61–73.
- 1986a, A roman legionary helmet found in Poland, „*Gladius*”, t. XVII, s. 57–62.
- 1988, Najciekawsze obiekty na stanowisku kultury przeworskiej w Siemiechowie nad górną Wartą, *PMMAE s.a.*, nr 32, s. 109–143.
- 1992, Cimetière de la Tène III et de la période romaine à Siemiechów (suite), *Inventaria Archaeologica*, fasc. 54, pl. 387: 1–3.
- 1994, Ciekawsze zespoły grobowe ze śladami wpływów celtyckich na cmentarzysku kultury przeworskiej w Siemiechowie, woj. sieradzkie, [:] *Kultura przeworska*, t. 1, Lublin, s. 107–126.
- 1994a, Nowe spojrzenie na hełm z Siemiechowa, *ŁSA*, t. 1, s. 63–74.

- 2000, Ośrodek produkcji wapienniczej w osadzie późnorzymskiej na stanowisku 2 w Siemiechowie, w województwie łódzkim, *Archaeologia et historia*, Łódź, s. 143–163
- 2001, Piec garncarski z okresu późnorzymskiego w Siemiechowie st. 2, gm. Widawa, woj. łódzkie, na tle ośrodków produkcji garncarskiej w Polsce, *PMMAE s.a.*, nr 41, s. 253–278.
- 2004, Cmentarzysko kultury przeworskiej w Kolonii Rychłocice na stanowisku 1, gm. Konopnica, woj., łódzkie, *PMMAE s.a.*, nr 42, s. 289–321.
- Jonakowski M.**, 1996, Komplet narzędzi do krzesania ognia w kulturze przeworskiej ze szczególnym uwzględnieniem krzesiw sztabkowatych, [w:] W. Nowakowski red., *CONCORDIA. Studia ofiarowane Jerzemu Okuliczowi-Kozarynowi w sześćdziesiątą piątą rocznicę urodzin*, Warszawa, s. 93–104.
- Kaczanowski K., Głąb H., Szostek K.**, 1996, Influence of crematory proces on trace element content in human teeth, *Variability and Evolution*, vol. 5, 95–100.
- Kaczanowski P.**, 1970, Cmentarzysko z późnego okresu wpływów rzymskich w Kietrze, pow. Głubczyce, stan. 11, *ZNUJ PA*, z. 12, s. 103–118.
- 1995, Klasyfikacja grotów broni drzewcowej kultury przeworskiej z okresu rzymskiego, Kraków.
- Kamiński J.**, 1993, Późnoplejstocenska i holocenska transformacja doliny Moszczenicy jako rezultat zmian środowiska naturalnego oraz działalności człowieka, *Acta Geogr Lodz.*, nr 64.
- Kaszewska E.**, 1961, Materiały z cmentarzyska w Zadowicach, pow. Kalisz (część III), *PMMAE s.a.*, nr 6, s. 191–290.
- 1966, Sprawozdanie z badań w Toporowie, pow. Wieluń w latach 1969–1964, *PMMAE s.a.*, nr 13, s. 169–191.
- 1978, Zabytki celtyckie z cmentarzyska w Zadowicach, woj. kaliskie, *PMMAE s.a.*, nr 25, s. 179–184.
- 1988, Wstępne wyniki badań cmentarzyska z okresu przedrzymskiego i rzymskiego w Zadowicach pod Kaliszem, *PMMAE s.a.*, nr 32, s. 45–69.
- w maszynopisie, Zadowice bei Kalisz, Fundstelle 1. Ein Brandgräberfeld vom Ende der Hallstattzeit bis zur Phase D₂ der römischen Kaiserzeit.
- Kaszewski Z.**, 1964, Nowe materiały do zagadnienia dziejów rolnictwa w Polsce, *PMMAE s.a.* nr 11, s. 191–206.
- Kietlińska A., Dąbrowska T.**, 1963, Cmentarzysko z okresu rzymskiego we wsi Spicymierz, pow. Turek, *Mat. Star.*, t. 9, s. 143–254.
- Kittel P.**, 2005, Uwarunkowania środowiskowe lokalizacji osadnictwa pradziejowego na Pojezierzu Kaszubskim i w północnej części Borów Tucholskich, *Monografie Instytutu Archeologii Uniwersytetu Łódzkiego*, t. 4, Łódź.
- 2008, Geomorfologiczne cechy lokalizacji osadnictwa pradziejowego w mikroregionie leśnieńskim, [w:] K. Walenta (red.), *Leśno i mikroregion w późnej epoce brązu i wczesnej epoce żelaza*, Chojnice, s. 197–224.
- 2010, Cechy geomorfologiczne położenia stanowisk archeologicznych na obszarze BOT KWB „Bełchatów” Złoże „Szczerców”, [w:] T. Makiewicz, A. Wójcik, M. Ignaczak (red.), *Badania archeologiczne na terenie odkrywki „Szczerców” Kopalni Węgla Brunatnego „Bełchatów” S.A.*, t. 7, Poznań, s. 11–32.
- 2012, Budowa i ewolucja doliny Neru w rejonie stanowiska Lutomiernik-Koziówki w świetle badań geoarcheologicznych, *Acta Geogr. Lodz.*, nr 100, s. 113–133.
- 2013a, Próba ujednoczenia charakterystyki geomorfologicznej stanowisk archeologicznych, *FAP*, vol. 49, s. 97–105.
- 2013b, Geomorfologiczne uwarunkowania lokalizacji osadnictwa na przykładzie doliny Rawki w Rawie Mazowieckiej, *Acta Geogr. Lodz.*, nr 101, s. 49–79.
- Kittel P., Skowron J.**, 2009, Geomorfologiczne uwarunkowania lokalizacji i rozwoju osadnictwa w rejonie Rawy Mazowieckiej (Polska środkowa) w okresie rzymskim, *Środowisko – Człowiek – Cywilizacja*, t. 2, s. 147–154.
- Kittel P., Twardy J.**, 2003, Wpływ pradziejowej aktywności ludzkiej na funkcjonowanie stoku w Wierzbowej (pradolina warszawsko-berlińska), [w:] J. Waga, K. Kocel (red.), *Człowiek w środowisku przyrodniczym – zapis działalności*, Sosnowiec, s. 68–73.
- Kittel P., Błaszczak J., Muzolf B., Cywa K., Wacnik A., Tomczyńska Z., Obremska M.**, 2011, Traces of prehistoric human impact on natural environment in the Ner River catchment (central Poland), [w:] I. Hildebrandt-Radke, W. Dörfler, J. Czebreszuk, J. Müller (red.), *Anthropogenic Pressure in the Neolithic and the Bronze Age in the Central European Lowlands. Field Workshop 28.-31. August in Śmigiel, Wielkopolska. Studien zur Archäologie in Ostmitteleuropa, Studia nad Pradziejami Europy Środkowej, Band/Tom 8*, Poznań, Bonn, s. 17–29.
- Kittel P., Krąpiec M., Petera-Zganiacz J., Piotrowska M., Rzepecki S., Schellner E., Twardy J.**, 2015, The Record of Catastrophic Flood in the Roman Period in Koło Basin (Central Poland), [w:] G. Baryshnikov, A. Panin (red.), *Gradualism vs catastrophism in landscape evolution. International Association of Geomorphologists (IAG) Regional conference, July 2–4, 2015, Barnaul, Russia, Extended Abstracts*, Barnaul: Publishing House of Altai State University, s. 47–50.
- Klatkova H.**, 1972, Paleogeografia Wyżyny Łódzkiej i obszarów sąsiednich podczas zlodowacenia warciańskiego, *Acta Geogr. Lodz.*, nr 28.
- Klichowska M.**, 1984, Struktury uprawne w epoce brązu i we wczesnej epoce żelaza na ziemiach polskich w świetle badań archeobotanicznych, *APolski*, t. 29, z. 1, s. 69–110.
- Klimaszewski M.**, 1994, *Geomorfologia*, Warszawa.
- Knaack A.**, 1987, Beobachtungen an Scherenbeigaben in Gräbern des elbgermanischen Siedlungsgebietes während der römischen Kaiserzeit, *Ethnographisch – Archäologisches Zeitschrift*, t. 19, s. 15–50.
- Kobojek E., Kobojek S.**, 2005, Doliny rzeczne regionu łódzkiego. Geneza, cechy przyrodnicze i antropogeniczne przekształcenia, Łódź.
- Kobyliński Z.**, 1988, Struktury osadnicze na ziemiach polskich u schyłku starożytności i w początkach wczesnego średniowiecza, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk-Łódź.

- Kohn M. J., Schoeninger M., J., Barker W. W.**, 1999, Altered states: Effects of diagenesis on fossil tooth chemistry, *Geochimica et Cosmochimica Acta*, vol. 63, No. 18, 2737–2747.
- Kokowski A.**, 1997, Die Schlossbeschläge und die Schlüssel aus dem nördlichen Barbaricum in der römischen Kaiserzeit und frühen Völkerwanderungszeit. *Klasyfikacja zabytków archeologicznych*, t. II.
- Kolda J.**, 1936, Srovnavači anatomie zvířat domácích se zretelem k anatomii člověka. *Studencké Organisaace Veterinárních Mediků*, Brno.
- Kondracki J.**, 1994, *Geografia Polski – mezoregiony fizyczno-geograficzne*, Warszawa.
- 2002, *Geografia regionalna Polski*, Warszawa.
- Kontny B.**, 1999, Znaleźiska toków z obszaru kultury przeworskiej, *Światowit*, t. 42, fasc. B, s. 128–137.
- Kostrzewski J.**, 1919, Die ostgermanische Kultur der Spätlatenzeit, Leipzig.
- Kozłowski T.**, 2004, Szczątki dziecięce w antropologii historycznej [w:] *Dusza maluczka a strata ogromna, Funeralia Lednickie. Spotkanie 6*, Poznań, s. 79–85.
- Kramarkowa I.**, 1965, Sprawozdanie z badań wykopaliskowych na osadzie z okresu wpływów rzymskich w Radwanicach, pow. Wrocław, *Sil. Ant.*, t. 9, s. 146–178.
- Krajewski K.**, 1977, Późnoplejstocenne i holocenne procesy wydmotwórcze w pradolinie Warszawsko-Berlińskiej w widłach Warty i Neru, *Acta Geogr. Lodz.*, nr 39.
- Kruczyński J., Szulc A.**, 2015, *Wiktorę Degi ortopedia i rehabilitacja. Wybrane zagadnienia z zakresu chorób i urazów narządu ruchu dla studentów i lekarzy*, Warszawa.
- Kruk J.**, 1973, *Studia osadnicze nad neolitem wyżyn lessowych, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk*.
- 1980, *Gospodarka w Polsce południowo-wschodniej w V–III tysiącleciu p.n.e.*, Wrocław.
- 1983, *Zarys rozwoju rolnictwa neolitycznego w środowisku dorzecza górnej Wisły*, [w:] J. Kozłowski, S. Kozłowski (red.), *Człowiek i środowisko w pradziejach*, Warszawa, s. 267–275.
- Kruk J., Milisauskas S., Alexandrowicz S., Śnieszko Z.**, 1996, *Osadnictwo i zmiany środowiska naturalnego wyżyn lessowych, Kraków*.
- Kryst L.**, 2011, *Chirurgia szczękowo-twarzowa*, Warszawa.
- Krzemiński T.**, 1970, Położenie geograficzne Burzenina i okolicznych osad wczesnośredniowiecznych. [w:] J. Kamińska (red.), *Rozwój osadnictwa w rejonie Burzenina nad Wartą od VI do XIV w.*, Wrocław, s. 12–33.
- 1974, *Geneza młodoplejstocennej rzeźby glacialnej w dorzeczu środkowej Warty*, *Acta Geogr. Lodz.*, nr 33.
- 1987, *Rola wód podziemnych i powierzchniowych w modyfikacji krajobrazu naturalnego Łęczycy*, [w:] W. Kłosiński, W. Kowalewski, *Środowisko naturalne i historyczne Łęczycy, jego przemiany i kierunki rozwoju. Sesja Naukowa. Łęczycy, dnia 26 i 27 marca 1979 roku*, Łęczycy, s. 12–34.
- 1997, *Cechy rozwoju i zaniku łądłodu warciańskiego w środkowej Polsce*. *Acta Universitatis Lodziensis, Folia Geographica Physica*, nr 1, s. 47–65.
- Krzemiński T., Bezkowska G.**, 1984, *Szczegółowa mapa geologiczna Polski w skali 1 : 50 000, arkusz Widawa (698)*, Warszawa.
- 1987, *Objaśnienia do szczegółowej mapy geologicznej Polski w skali 1 : 50 000: arkusz Widawa (698)*, Warszawa.
- Krzemiński T., Maksymiuk Z.**, 1966, *Próba rekonstrukcji niektórych elementów krajobrazu pierwotnego okolic Łęczycy*, [w:] A. Nadolski, A. Abramowicz, T. Poklewski (red.), *Łęczycy wczesnośredniowieczna*, t. 1, Łódź, s. 23–32.
- Kunow J.**, 1998, *Die Hauptserie der Augenfibeln: Gruppe III, Fig. 45–54*, [w:] *100 Jahre Fibelformen nach Oskar Almgren*, Wünsdorf, s. 93 – 118.
- Kurnatowska Z., Kurnatowski S.**, 1991, *Zasiedlenie regionu Lednicy w pradziejach i średniowieczu w świetle dotychczasowych badań*, [w:] K. Tobolski (red.), *Wstęp do paleoekologii Lednickiego Parku Krajobrazowego*, s. 35–42.
- Kurnatowski S.**, 1963, *Uwagi o kształtowaniu się stref zasiedlenia dorzecza Obry w czasie od środkowego okresu epoki brązu do późnego średniowiecza*, *APolski*, t. VIII, z. 2, s. 181–218.
- 1966, *Przemiany techniki uprawy roli w czasach między epoką brązową i wczesnym średniowieczem a rozmieszczenie stref zasiedlenia*, *Studia z Dziejów Gospodarstwa Wiejskiego*, t. 8, s. 92–99.
- 1968, *Osadnictwo i jego rola w kształtowaniu się krajobrazu*, *Folia Quaternaria*, z. 29, s. 145–160.
- 1975, *Wczesnośredniowieczny przełom gospodarczy w Wielkopolsce oraz jego konsekwencje krajobrazowe i demograficzne*, *APolski*, t. 20, s. 145–160.
- 1975a, *Uwagi o badaniach nad gospodarką żywnościową okresu wpływów rzymskich*, *KHKM*, t. 23, s. 77–97.
- 1981, *Przemiany gospodarki żywnościowej Słowian Połabskich*, [w:] J. Strzelczyk (red.), *Słowiańszczyzna Połabska między Niemcami a Polską*, Poznań, s. 63–93.
- 2004, *Perspektywy dalszych wspólnych badań nad relacjami między społecznością ludzką a środowiskiem przyrodniczym*, [w:] D. Abramowicz, Z. Śnieszko (red.), *Zmiany środowiska geograficznego w dobie gospodarki rolno-hodowlanej. Studia z obszaru Polski*, Katowice, s. 397–409.
- Kurnatowski S., Wiślański T.**, 1966, *Rola archeologii w badaniach historyczno-przyrodniczych nad przemianami środowiska geograficznego*, *Studia z Dziejów Gospodarstwa Wiejskiego*, t. 8, s. 49–55.
- Kurowicz P., Olędzki M.**, 2002, *Cmentarzysko ludności kultury przeworskiej w Charłupi Małej koło Sieradza*, Łódź.
- Kuziak B.**, 2007, *Szczątki zwierzęce z cmentarzyska w Modle, na tle materiałów z innych cmentarzysk strefy wschodniej kultury przeworskiej*, Warszawa, maszynopis pracy magisterskiej w archiwum Instytutu Archeologii UW.
- Lasota-Moskalewska A.**, 2008, *Archeozoologia*, Warszawa.
- 2013, *Wyniki badań archeozoologicznych*, [w:] Gulin-Młyn. *Stanowisko 1. Cmentarzyska kultury pomorskiej i przeworskiej w rejonie radomskim*, red. M. Cieślak-Kopryt, I. Miras, *Pędkowice-Radom*, s. 133–136.
- Liana T.**, 1970, *Chronologia względna kultury przeworskiej we wczesnym okresie rzymskim*, *WA*, t. 35, s. 429–491.

- Lindner L., 2005, Nowe spojrzenie na liczbę, wiek i zasięg zlodowaceń środkowopolskich w południowej części środkowo-wschodniej Polski, *PGeol.*, vol. 53, nr 2, s. 145–150.
- Lindner L., Marks L., 2012, O podziale klimatostratygraficznym kompleksu środkowopolskiego w plejstocenie Polski. *PGeol.*, 60 (1), 36–45.
- Lipińska A., 1959, Wykaz nabytków Muzeum Archeologicznego w Poznaniu w latach 1943–1944, *FAP*, t. 10, s. 243–255.
- Lityńska-Zajac M., 1997, Roślinność i gospodarka rolna w okresie rzymskim. Studium Archeologiczne, Kraków.
- 2005, Rekonstrukcja procesów gospodarczych na podstawach botanicznych, [w:] M. Lityńska-Zajac, K. Wasylińska (red.), *Przewodnik do badań archeobotanicznych*, Poznań, s. 470–517.
- Lityńska-Zajac M., Wasylińska K., Bieniek A., Gluza I., 2004, Trawy jako wskaźnik działalności człowieka w pradziejach, [w:] D. Abramowicz, Z. Śnieszko (red.), *Zmiany środowiska geograficznego w dobie gospodarki rolno-hodowlanej*. Studia z obszaru Polski, Katowice, s. 46–58.
- Lutnicki, W., 1972, *Uzębienie zwierząt domowych*, Warszawa-Kraków.
- Łaszczewska T., 2008, Osadnictwo z okresu wpływów rzymskich w Monicach-Sieradzu, województwo łódzkie, [w:] red. B. Gruszka, „ad Oderam fluvium” księga dedykowana pamięci Edwarda Dąbrowskiego, Zielona Góra, s. 117–158.
- Łosiński W., 1970, Z badań nad strukturą gospodarstwa wiejskiego w późnej starożytności i na początku wczesnego średniowiecza na ziemiach polskich, *APolski*, t. 15, z. 2, s. 519–537.
- Łuczkiwicz P., 2006, Uzbrojenie ludności ziem Polski w młodszym okresie przedrzymskim, Lublin.
- Machajewski H., 1995, Osada ludności kultury przeworskiej na stanowisku 1 w Kucowie, gm. Kleszczew, woj. Piotrków Trybunalski, *PMMAE s.a.*, nr 37–38, s. 65–139.
- Madyda-Legutko R., 1977, Sprzączki i okucia pasa na ziemiach polskich w okresie rzymskim, *Mat. Star. i Wcz.*, t. 4, s. 351–411.
- 1986, Die Gürtelschnalen der Römischen Kaiserzeit und der frühen Völkerwanderungszeit im mitteleuropäischen Barbaricum, *BAR International Series* 360.
- 2011, Studia nad zróżnicowaniem metalowych części pasów w kulturze przeworskiej. Okucia końca pasa, Kraków.
- Madyda-Legutko R., Zagórska-Telega J., 2006, Szczątki zwierzęce z ciałopalnego cmentarzyska kultury przeworskiej w Opatowie, woj. śląskie, stanowisko 1 – komentarz archeologa, [w:] *Zwierzę jako sacrum w pradziejach i starożytności*. t. I, [red.] L. Kostuch, K. Ryszewska, Kielce, s. 27–40.
- Madyda-Legutko R., Rodzińska-Nowak J., Zagórska-Telega J., 2011, Opatów Fpl. 1. Ein Gräberfeld der Przeworsk-Kultur im nordwestlichen Kleinpolen, t. I, Warszawa – Kraków.
- Makiewicz T., 1979, Z badań nad osadnictwem kultury przeworskiej na terenie zachodniej części Kujaw (rejon Jeziora Pakoskiego), *Sl. Ant.*, t. 25, s. 111–135.
- Makohonienko M., 2000, *Przyrodnicza historia Gniezna*, Bydgoszcz-Poznań.
- Makowiecki D., 2008, Analiza archeozoologiczna szczątków zwierząt, [w:] *Cieblowice Duże: Ein Gräberfeld der Przeworsk-Kultur im südwestlichen Masowien*, *Monumenta Archaeologica Barbarica*, t. XIV, Warszawa, s. 85–96.
- Makowiecki D., Makowiecka M., Wiejacka M., 2015, Analiza archeozoologiczna kości zwierzęcych i zabytków z cmentarzyska z okresu wpływów rzymskich w Karczynie/Witowych, stan. 21/22, [w:] *Karczyn/Witowy stan 21/22. Birytualne cmentarzysko kultury przeworskiej z Kujaw*, red. J. Bednarczyk, A. Romańska, Poznań-Inowrocław, s. 197–217.
- Maksymiuk, Z., 1993, Wody powierzchniowe i podziemne, [w:] Pączka, S. (red.), *Środowisko geograficzne Polski Środkowej*, Łódź, s. 94–108.
- Malinowski A., 1974, Historia i perspektywy antropologicznych badań grobów ciałopalnych [w:] *Metody, wyniki i konsekwencje badań kości z grobów ciałopalnych*. Materiały z Sesji Naukowej w dniu 25.III.1972 r., Poznań, s. 7–15.
- 1993, Problemy stosowania badań antropologicznych w archeologii [w:] *Miscellanea archaeologica Thaddaeo Malinowski*, F. Rożnowski (red.), Słupsk – Poznań, s. 255–261.
- Malinowski A., Porawski R., 1969, Identifikations Möglichkeiten menschlicher Brandknochen mit besonderer Berücksichtigung ihres Gewichts, *Zacchia archiv. di med. leg.*, t. 44, s. 1–19.
- Manikowska B., 1985, O glebach kopalnych, stratygrafii i litologii wydm Polski środkowej, *Acta Geogr. Lodz.*, nr 52.
- 1999, Gleby kopalne i okresy pedogenetyczne w ewolucji środowiska Polski środkowej po zlodowaczeniu warciańskim, *Acta Geogr. Lodz.*, nr 76, s. 41–100.
- Mann R. W., Hunt D. R., 2005, *Photographic Regional Atlas of Bone Disease. A Guide to Pathologic and Normal Variation in the Human Skeleton*, Springfield, Illinois, U.S.A.
- Marchelak I., 2010, Materiały z osady z wczesnego okresu wędrówek ludów w Bizorzędzie, stanowisko 12, gm. Sobków, woj. świętokrzyskie, [w:] *Ceramika rzemieślnicza jako źródło do badań nad zróżnicowaniem garncarstwa kultury przeworskiej*, red. H. Machajewski, B. Jurkiewicz, Pułtusk, s. 101–161.
- Marchiori D. M., 1999, *Radiologia kliniczna*, Lublin.
- Marks L., 2011, Quaternary Glaciations in Poland. [w:] Ehlers, J. Gibbard, P.L., Hughes, P.D. (red.), *Developments in Quaternary Sciences* 15, s. 299–303.
- Marks L., Ber A., Gogołek W., Piotrowska K. (red.), 2006, *Mapa Geologiczna Polski 1: 500 000*, PIG, Warszawa.
- Marosik P., 2000, Geomorfologia okolic stanowisk archeologicznych w rejonie Szczercowa, [w:] R. Grygiel (red.), *Badania archeologiczne na terenie odkrywki „Szczerców” Kopalni Węgla Brunatnego „Bełchatów” S.A.*, t. 1, Łódź, s. 5–23.
- 2002, Ukształtowanie terenu i warunki geologiczne na stanowisku archeologicznym nr 11 w Grabku oraz na obszarze przyległym w dolinie Krasówki, [w:] R. Grygiel (red.), *Badania archeologiczne na terenie odkrywki „Szczerców” Kopalni Węgla Brunatnego „Bełchatów” S.A.*, t. 2, Łódź, s. 9–23.
- 2003, Sytuacja geomorfologiczna w rejonie stanowiska archeologicznego, [w:] R. Grygiel (red.), *Ratownicze badania archeologiczne na stanowisku 6–7 w Kowalewicach, pow. Zgierz, woj. łódzkie*, *Via Archaeologica Lodziensis*, t. I, Łódź, s. 15–24.

- Matuszkiewicz J., 2001, Zespoły leśne Polski, Warszawa.
–2008, Potencjalna roślinność naturalna Polski, Warszawa.
- Mc Kinley J. I., 1993, Fragment Size and Weights of Bone from Modern British Cremations and the Implications for the Interpretation of Archaeological Cremations, *International Journal of Osteoarchaeology*, 3, s. 283–287.
- Michałowski A., 2003, Osady kultury przeworskiej z terenów ziem polskich. Poznań.
–2011, Budownictwo kultury przeworskiej, Poznań.
- Michałowski A., Sobucki A., 2011, Piecie wapiennicze z młodszego okresu przedrzymskiego i okresu wpływów rzymskich w Wielkopolsce, red. A. Jaszewska, A. Michalak, *Ogień – żywioł ujarzmiony i nieujarzmiony*, Zielona Góra, s. 273–310.
- Mistewicz A., 2005, Cmentarzysko ludności kultury przeworskiej z wczesnego okresu wpływów rzymskich na stan. 29 w Dąbku, pow. mławski, WA, t. 57 (2004–2005), s. 197–234.
–2006, Gliniana miseczka naśladująca naczynia szklane z cmentarzyska kultury przeworskiej w Dąbku, pow. mławski, [w:] red. A. Bursche i R. Ciołek przy współpracy R. Chowaniec, *Korpus znalezisk rzymskich z europejskiego Barbaricum*. Polska, Suplement – tom 3, *Nowe znaleziska importów rzymskich z ziem Polski III*, Warszawa, s. 157–175.
- Młynarski G., 2006, Zróżnicowanie składu gatunkowego kości zwierzęcych ze stanowisk sepulkralnych i osadowych kultury przeworskiej w młodszym okresie przedrzymskim, [w:] *Zwierzę jako sacrum w pradziejach i starożytności*. T. I, [red.] L. Kostuch L., K. Ryszewska, Kielce, 41–52.
- Moszczyński J., 2010, Zespół osadniczy kultury przeworskiej na stanowisku 1–4 w Wiktorowie, pow. Zgierz, woj. łódzkie. Ratownicze badania archeologiczne na trasie autostrady A–2 w woj. łódzkim [w:] *Via Archaeologica Lodziensis*, t. II, Łódź.
- Moszczyński J., W. Siciński, 1997, Importy przemysłowe i ich naśladownictwa na obszarze górnego i środkowego dorzecza Bzury, [w:] *Kultura przeworska*, t. III, Lublin, s. 17–38.
- Murphy W., Black J., Hastings G., 2016, *Handbook of Biomaterial Properties*, Springer.
- Muzolf B., Muzolf P., 2011, Bieniądzice, stan. 5, gm. Wieluń, woj. łódzkie – największe „piecowisko” kultury przeworskiej w Polsce, red. A. Jaszewska, A. Michalak, *Ogień – żywioł ujarzmiony i nieujarzmiony*, Zielona Góra, s. 257–271.
- Niewęgłowski A., 1966, Z badań nad osadnictwem w okresach późnolateńskim i rzymskim na Mazowszu. Studium metodyczne, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk.
–1972, Mazowsze na przełomie er. Przemiany społeczno-demograficzne i gospodarcze. Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk.
–1975, Perspektywy zastosowania metody mikrogeograficznej w badaniach okresów lateńskiego i rzymskiego w Polsce, *APolski*, t. XIX, z. 1, s. 235–246.
–1991, Cmentarzysko kultury przeworskiej w Garwolinie, woj. siedleckie, Warszawa.
- Niewiarowski W., 1990, Rozwój i przeobrażenia głównych komponentów środowiska geograficznego mikroregionu osadniczego w okolicach Gronowa, woj. toruńskie, w późnym plejstocenie i w holocenie, [w:] J. Olczak (red.), *Studia nad osadnictwem średniowiecznym ziemi chełmińskiej*. Gronowski mikroregion osadniczy, Toruń, s. 7–26.
- Olędzki M., Teske G., 2004, Materiały ze zniszczonego cmentarzyska kultury przeworskiej w Gorzycach Wielkich (stanowisko 5), woj. wielkopolskie oraz uwagi na temat fibul A. VI, 1 odmiany A. 158/162, [w:] red. M. Olędzki, J. Skowron *Kultura przeworska. Odkrycia – interpretacje – hipotezy*, t. 1, Łódź, s. 147–164.
- Olędzki M., Ziętek J., 2014, Fibule typu A.162 na obszarze kultury przeworskiej, [w:] red. A. Jaszewska, M. Olędzki, *Kultura przeworska. Odkrycia – interpretacje – hipotezy*, t. 3, Zielona Góra, s. 113–151.
- Ostoja-Zagórski J., 1982, Przemiany osadnicze, demograficzne i gospodarcze w okresie halsztackim na Pomorzu. Wrocław.
- Otocki P., 1990, Określenie wieku osobniczego na podstawie zębów, *PAntr.*, t. 54, z. 1–2, s. 65–82.
- Paślawski Z., 1995, Długookresowe zmiany stosunków wodnych w dorzeczu Warty, *Gazeta Obserwatora IMGW*, t. 44, z. 5, s. 4–5.
- Pastor L., 2006, *Molettes et roulettes de potiers Gallo-Romains dans l'Est de la Gaule*, *Reve Archéologique de L'Est*, t. 55, s. 287–297.
- Pazda S., 1976, Badania nad problematyką pracowni garncarskich z IV–V w. na Dolnym Śląsku, *Studia Archeologiczne*, t. 7, s. 165–203.
–1990, Osada hutnicza z późnego okresu rzymskiego w Izbicku, woj. Opole, *Sil. Ant.* t. 32, s. 23–59.
- Pelisiak A., 2003, Osadnictwo. Gospodarka. Społeczeństwo. *Studia nad kulturą pucharów lejkowatych na Niżu polskim*. Uniwersytet Rzeszowski, Rzeszów.
–2004, Osadnictwo kultury pucharów lejkowatych w dorzeczu Grabi (Polska środkowa). Uwarunkowania środowiskowe, [w:] D. Abramowicz, Z. Śnieszko (red.), *Zmiany środowiska geograficznego w dobie gospodarki rolno-hodowlanej*. Studia z obszaru Polski, Katowice, s. 171–183.
- Pelisiak A., Kamiński J., 2004, Geneza i wiek osadów w dolinie Grabi na stanowisku Ldzań w świetle osadnictwa pradziejowego, [w:] D. Abramowicz, Z. Śnieszko (red.), *Zmiany środowiska geograficznego w dobie gospodarki rolno-hodowlanej*. Studia z obszaru Polski, Katowice, s. 184–196.
- Petera-Zganiacz J., Piotrowska M., Twardy J., Dzieduszyńska D., Rzepecki S., Okupny D., 2015, Geomorfologiczne oraz geologiczne uwarunkowania budowy i funkcjonowania studni z okresu wpływów rzymskich na wielokulturowym stanowisku archeologicznym w Kwiatkowie. *PMMAE*, s.a. nr 46, s. 211–228.
- Piechowiak K., (red.) 2007, Charakterystyka regionu wodnego Warty i identyfikacja istotnych problemów gospodarki wodnej, Poznań.
- Piekalski J., 1988, Osada z okresu wpływów rzymskich w Nędzy, woj. Katowice, *Sil. Ant.*, t. 30, s. 23–163.
- Piekarz I., Piontek J., 1999, Zmiany zwyrodnieniowe kręgosłupa w populacji średniowiecznej (XIV–XVII w.) ze Śląbszowa, Instytut Antropologii, Monografie Nr 5, Poznań.

- Piontek J., 1976, Proces kremacji i jego wpływ na morfologię kości w świetle wyników badań eksperymentalnych, *APolski*, t. 21, s. 255–277.
- 1992, Stres w populacjach pradziejowych: założenia, metody i wstępne wyniki badań [w:] *Biologia populacji ludzkich współczesnych i pradziejowych*, Słupsk.
- 1999, *Biologia populacji pradziejowych*, Poznań.
- 2002, Wpływ procesu kremacji na morfologię kości szkieletu ludzkiego. Wyniki badań eksperymentalnych [w:] *Popiół i Kość*, *Funeralia Lednickie 4*, Sobótka – Wrocław, s. 93–108.
- Poliszot-Makowicz D., 2015, Wyniki analizy zwierzęcego materiału kostnego z cmentarzyska ludności kultury przeworskiej w Opatowie, stan. 1, woj. śląskie, [w:] *Opatów, stan. 1. Cmentarzysko kultury przeworskiej*, *Monumenta Archaeologica Barbarica*, Series Gemina t. IV, Kraków, s. 85–96.
- Promińska E., 1998, Człowiek istota wyjątkowa, *Studia i Monografie* Nr 74, Warszawa.
- Przewoźna K., 1974, Struktura i rozwój zasiedlenia południowo-wschodniej strefy nadbałtyckiej u schyłku starożytności, *Poznań*.
- Przybyłowiczowa H., 1930, Popielnica z ornamentem radełkowym z Księżych Młynów, pow. turecki, [w:] *Księga pamiątkowa ku uczczeniu siedemdziesiątej rocznicy urodzin prof. dr Włodzimierza Demetrykiewicza*, Poznań, s. 301–310.
- Pyrgała J., 1971, Zastosowanie metod archeologicznych i przyrodniczych w studiach nad osadnictwem prahistorycznym na przykładzie badań na Mazowszu. *Folia Quaternaria*, nr 39, s. 101–121.
- 1972, Mikroregion osadniczy między Wisłą a dolną Wkrą w okresie rzymskim, *Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk*.
- 1973, Gospodarcze i konsumpcyjne aspekty chowu zwierząt udomowionych na ziemiach polskich między I w p.n.e. a IV w n.e., *KHKM*, t. 21, s. 481–493.
- 1981, *Wapiennictwo*, [w:] *Prahistoria ziem polskich. Tom 5, Późny okres lateński i okres rzymski*, red. J. Wielowiejski, *Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk-Łódź*, s. 371–372.
- Reitz E. J., Wing E. S., 1999, *Zooarchaeology*, Cambridge.
- Roberts Ch., Manchester K., 2010, *The Archaeology of Disease*, The History Press.
- Rodzińska-Nowak J., 2006, Jakuszowice stanowisko 2. Ceramika z osady kultury przeworskiej z młodszego i późnego okresu wpływów rzymskich i wczesnej fazy okresu wędrówek ludów, *ZNUJ-PA*, z. 61, Kraków.
- Roman E., 1998, Ostrogi krzesłowe z terenu ziem polskich, [w:] *20 lat archeologii w Masłomęczu*, t. I, s. 165–188.
- Różyło T. K., Różyło-Kalinowska J., 2011, *Radiologia stomatologiczna*, Warszawa.
- Rycel G., 1983, W sprawie okuć taśmowatych z kolistym uchwytem, *PMMAE s.a.*, nr 30, s. 291–301.
- 1988, Układ szczątków kostnych w grobach popielnicowych z cmentarzyska kultury przeworskiej w Zadowicach, województwo kaliskie, stanowisko 1, *PMMAE s.a.*, nr 32, s. 191–199.
- Šálová M., 2015, Labsko-Germánské elementy v przeworské kultuře starší doby římské, [w:] red. L. Tyszler, E. Droberjar, *Barbari Superiores et Inferiores, Archeologia Barbarzyńców 2014. Procesy integracji środkowoeuropejskiego Barbaricum Polska – Czechy – Morawy – Słowacja, Łódź – Wieluń*, s. 89–96.
- Schaaff U., 1998, *Keltische Helme*, [w:] *Antike Helme*, Mainz, s. 293–317.
- Shackleton N., Opdyke N., 1973, Oxygen isotope and paleomagnetic stratigraphy of equatorial Pacific core V28–238: Oxygen isotope temperatures and ice volumens on a 10 year scale, *Quaternary Research*, vol. 3 (1), s. 39–55.
- Siciński W., 2012, Terakotowa lampka oliwna z cmentarzyska kultury przeworskiej w Kolonii Rychłocice, stanowisko 1, pow. wieluński, woj. łódzkie, *PMMAE s.a.*, nr 45, s. 259–275.
- Skalski J., 2016, *Medycyna w Polsce od czasów najdawniejszych do upadku I Rzeczypospolitej*. Zarys, Warszawa.
- Skowron J., 1997, Cmentarzysko kultury przeworskiej z późnego okresu wpływów rzymskich w miejscowości Piaski, gm. Kleszczów, woj. piotrkowskie – st. 1, *Prace i Materiały Muzeum Miasta Zgierza*, t. I, s. 11–154.
- 2002, Tynki wapienne i naczynia z „polewą” wapienną z osady kultury przeworskiej w Antoniewie, stan. 1, woj. mazowieckie. Przyczynek do badań nad wykorzystaniem wapna w młodszym okresie przedrzymskim, *APolski*, t. 47, z. 1–2, s. 229–244.
- 2011, Zagadnienie interpretacji niektórych obiektów gospodarczych o nieokreślonej funkcji z osad kultury przeworskiej w Polsce środkowej, *Zborník Slovenského Národného múzea CV – Archeologia 21*, Bratislava, s. 191–204.
- 2014, Osada w działaniu. Osady ludności kultury przeworskiej w Polsce Środkowej od młodszego okresu przedrzymskiego do okresu wędrówek ludów, *Poznań*.
- Spiechowicz E., 2000, *Protetyka stomatologiczna. Podręcznik dla studentów stomatologii*, Warszawa.
- Steckel R. H., 1995, Stature and the Standard of Living, *Journal of Economic Literature*, vol. 33, No. 4, s. 1903–1940.
- Steckel R. H., Spencer Larsen C., Sciulli P. W., Walker P. L., 2005, *The Global History of Health Project. Data Collection Co-debook*, Ohio.
- Stolarczyk H., Lorkiewicz W., 1993, Wysokość ciała ludności terytorium Polski od neolitu do współczesności [w:] *Miscellanea archaeologica Thaddaeo Malinowski* (red. F. Rożnowski), Słupsk – Poznań, s. 325–340.
- Strzałko J., 1971, Metody rekonstrukcji wzrostu człowieka na podstawie pomiarów szkieletu, *PAntr.*, t. 37, z. 2, s. 295–314.
- Strzałko J., Piontek J., Malinowski A., 1972, Problem rekonstrukcji wzrostu na podstawie kości zachowanych we fragmentach lub spalonych, *PAntr.*, t. 38, z. 2, s. 277–287.
- 1973, Teoretyczno-metodyczne podstawy badań kości z grobów ciałopalnych, *Materiały i Prace Antropologiczne*, 85, s. 179–200.
- Strzałko J., Ostoja-Zagórski J., 1995, *Ekologia populacji pradziejowych. Środowisko człowieka*, Poznań.
- Stuart-Macadam P. L., 1989, *Nutritional Deficiency Diseases: A Survey of Scurvy, Rickets, and Iron-Deficiency Anemia* [w:] M.Y. Işcan, K.A.R. Kennedy (red.), *Reconstruction of Life from Skeleton*, New York, s. 201–222.
- Supady J., 2007, *Historia dentystyki*, Łódź.

- 2010, Historia dentystyki w zarysie, Łódź.
- Symonowicz E. A., 1964, Ornamentacja czerniachowskiej ceramiki, Materiały i issledowanija po archeologii SSSR, nr 116, s. 270–361.
- Szamałek K., 1985, Przemiany środowiska geograficznego w rejonie Kruszwicy na przełomie epoki brązu i wczesnej epoki żelaza oraz ich wpływ na osadnictwo, APolski, t. 29, s. 329–366.
- Szombathy J., 1903, Das Grabfeld zu Idria bei Bača, Mitteilungen der Prähistorische Kommission der Akademie der Wissenschaften in Wien, t. I, s. 291–363.
- Szostek K., 2009, Chemical signals and reconstruction of life strategies from ancient human bones and teeth – problems and perspectives, Anthropological Review, vol. 72, 3–30.
- Szostek K., Głęb H., 2000, Chemia kości – metody, możliwości, interpretacje [w:] Nowe techniki i technologie badań materiałów kostnych. Trzecie warsztaty antropologiczne, pod red. J. Charzewski, J. Piontek, Warszawa.
- Szostek K. i in., 2011, Diagenetic signals from ancient human remains – bioarchaeological applications, Mineralogia, 42, No 2–3, 93–112.
- Szydłowski J., 1974, Trzy cmentarzyska typu dobrodzieńskiego, Rocznik Muzeum Górnośląskiego w Bytomiu, Archeologia, t. 11, Bytom
- 1984, Naczynia drewniane z późnej starożytności na ziemiach polskich, Katowice.
- Szweska A., 1816, Sztuka węglenia drzewa doświadczeniem stwierdzona, przez Aloizego Szweskę, c.k. naczelnego dozorcę lasów Galicyi, Pamiętnik lwowski t. II, s. 99–116.
- Śmiszkiewicz-Skwarska A., Malinowski A., 2002, Ciałopalne szczątki kostne z Zadowic (stan. 1, woj. wielkopolskie) w świetle badań antropologicznych [w:] Popiół i Kość, Funeralia Lednickie 4, Sobótka – Wrocław, s. 147–161.
- Tejszerska D., Switoński E., Gzik M. (red.), 2011, Biomechanika narządu ruchu człowieka, Katedra Mechaniki Stosowanej, Wydział Mechaniczny Technologiczny, Gliwice.
- Tempelmann-Mączyńska M., 1983, Badania osady z okresu rzymskiego w Opatowie, stan. 6, woj. Częstochowa, w latach 1971–1980, Spr. Arch. t. 34, s. 183–199.
- 1985, Die Perlen der römischen Kaiserzeit und der frühen Phase der Völkerwanderungszeit im mitteleuropäischen Barbaricum, Mainz am Rhein.
- Terpilovskij R.V., Žarov G.V., 2014, Problemi doslidžennia pamiatok typu Chariwka, [w:] Wid Wieniediw do Rusi. Zbornik naukowych prac na poszany doktora istoricznych nauk, profesora Denisa Nikodimowicza Kozaka z nagodi jogo 70-littia (red. G. J. Iwakin), Kiiw s. 45–60.
- Thomas S., 1960, Studien zu den germanischen Kämmen der römischen Kaiserzeit, Arbeits- und Forschungsberichte zur sächsische Bodendenkmalpflege, t. 8, s. 54–215.
- Tomek T., 2015, Wyniki analizy szczątków ptaków z cmentarzyska ludności kultury przeworskiej w Opatowie, stan. 1, woj. śląskie, [w:] Opatów, stan. 1. Cmentarzysko kultury przeworskiej, Monumenta Archaeologica Barbarica, Series Gemina t. IV, s. 103–108.
- Turkowska K., 1988, Rozwój dolin rzecznych na Wyżynie Łódzkiej w późnym czwartorzędzie, Acta Geogr. Lodz., nr 57.
- 1999, Kryteria oceny roli morfogenezy peryglacialnej w Polsce środkowej, Acta Geogr. Lodz., nr 76, s. 101–132.
- 2004, (red.) Środowisko naturalne dorzecza Warty i jego pradziejowa eksploatacja, Acta Geogr. Lodz., nr 88.
- 2006, Geomorfologia regionu łódzkiego, Łódź.
- Tyszler L., 2004–2005, Sprawozdanie z pierwszego sezonu badawczego na osadzie kultury przeworskiej w Konopnicy, stan. 6, pow. Wieluń, woj. łódzkie, ŁSA, t. IX, s. 73–98.
- 2008, Z badań nad produkcją wapienniczą w Konopnicy, pow. Wieluń, woj. łódzkie, [w:] A. Błażejowski (red.) Labor et patientia. Studia Archaeologica Stanisłao Pazda dedicata, Wrocław, s. 243–252.
- 2014, Osada z okresu rzymskiego w Konopnicy, stan. 6, pow. Wieluń, woj. łódzkie. Zagadnienie dyferencjacji społecznej ludności kultury przeworskiej, (red. B. Komoroczy) Archeologie Barbaru 2011, Brno, s. 261–276.
- Twardy J., 2004, Przebieg holocenijskiej ewolucji stoków doliny Warty na obszarze południowej części Kotliny Sieradzkiej w świetle analiz osadów stokowych, Acta Geogr. Lodz., nr 88, s. 49–82.
- 2008, Transformacja rzeźby centralnej części Polski środkowej w warunkach antropopresji, Łódź.
- Twardy J., Forysiak J., 2011, Charakterystyka środowiska geograficznego okolic stanowiska archeologicznego Polesie 1 oraz neoholocenijskie zmiany jego budowy geologicznej i rzeźby. [w:] J. Górski, P. Makarowicz, A. Wawrusiewicz (red.), Osady i cmentarzyska społeczności trzcinieckiego kręgu kulturowego w Polesiu, stanowisko 1, woj. łódzkie, t. I, Łódź, s. 227–250.
- Twardy J., Rzepecki S., Dzieduszyńska D., Kittel P., Petera-Zganiacz J., 2014, Warunki budowy i funkcjonowania studni z okresu wpływów rzymskich na wielokulturowym stanowisku archeologicznym w Kwiatkowie, st. 1, gmina Brudzew (Kotlina Kolska). [w:] P. Kittel, K. Ludwisiak, J. Twardy, I. Nowak (red.), Naturalne i archeologiczno-historyczne uwarunkowania osadnictwa średniowiecznego, VIII Sympozjum Archeologii Środowiskowej Łódź – Łęczycza, 22–25 września 2014 roku. Środowisko i Kultura, t. 10, Łódź, s. 105–108.
- Urbański M., 1988, Groby kultury przeworskiej z cmentarzyska w Niechmirowie-Malej Wsi, woj. sieradzkie, st. 1 (74–75), PMMAE s.a., nr 32, s. 169–186.
- Wahl J., 1981, Beobachtungen zur Verbrennung menschlicher Leichname, Archäologisches Korespondenzblatt t. 11, s. 271–279.
- Wasylkowa K., Tomczyńska Z., Polcyn M., Bieniek A., 2003, Użytkowanie roślin przez ludność osady kultury łużyckiej, [w:] Ratownicze badania archeologiczne na stanowisku 6–7 w Kowalewiczach, pow. Zgierz, woj. łódzkie, Via Archaeologica Lodzensis, t. I, Łódź, s. 339–359.
- Węgrzynowicz T., 1982, Szczątki zwierzęce jako wyraz wierzeń w czasach ciałałalenia zwłok, Warszawa.

- Wielowiejski J., 1964, Rozwój gospodarstwa wiejskiego w Polsce w okresie późnolatańskim i rzymskim. [w:] J. Leskiewiczowa (red.), Zarys Historii Gospodarstwa Wiejskiego w Polsce, t. 1, Warszawa, s. 120–175.
- 1981, Produkcja rolno-hodowlana [w:] Prahistoria ziem polskich, t. 5, Późny okres lateński i okres rzymski, red. J. Wielowiejski, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk-Łódź, s. 315–335.
- Wielowiejski P., 1996, Bernstein aus den latenezeitlichen und frühromischen Fundstellen Mihovo, Idria, Baška (Veglia), Hradischt (Stradonice, Böhmen) im Naturhistorischen Museum Wien, [In:] Kontakte längs der Bernsteinstrasse (zwischen Caput Adriae und den Ostseegebieten) in der Zeit um Christi Geburt, Kraków, s. 47–56.
- Wiklak H., 1987, Osada z okresu wędrówek ludów w Olewinie w województwie sieradzkim, *Studia Archeologiczne*, t. 15, s. 163–202.
- 1995, Osada kultury przeworskiej w Różycach-Starej Wsi, na stanowisku 3, w woj. skierniewickim, *PMMAE s.a.*, nr 37–38, s. 141–196.
- Wilgocki E., 1995, Piec garncarski z okresu wpływów rzymskich na osadzie kultury przeworskiej w Tądowie Dolnym (st. 7), gm. Jeziorsko, woj. sieradzkie, *PMMAE s.a.*, nr 37–38, s. 251–263.
- Wilkinson K., Stevens C., 2003, *Environmental Archaeology: Approaches, Techniques And Applications*. Tempus, Stroud.
- Windl H., 1976, Zur Chronologie des Gräberfeldes von Mihovo, Unterkrain (Dolejnsko), [w:] *Annalen Naturhistorischen Museums in Wien*, Band 80, s. 877–894.
- Woźniak Z., 1970, Osadnictwo celtyckie w Polsce, Wrocław-Warszawa.
- Zgliczyński S. L., 1989, *Radiologia. Podręcznik dla studentów medycyny*, Warszawa.
- Zielińska A., 2010, Charakterystyka antropologiczna populacji pradziejowej z wielokulturowego cmentarzyska w Gozdowie, stan. 1, pow. Zgierz, woj. łódzkie [w:] *Via Archaeologica Lodziensis*, t. III, Łódź.
- 2013, Analiza antropologiczna materiałów kostnych pochodzących z wielokulturowego cmentarzyska w Kolonii Rychłocice, stan. 1, powiat Wieluń, woj. łódzkie, (maszynopis).
- Ziętek J., 2004, Cmentarzysko kultury przeworskiej w Mierzynie-Grobli, stan. 2, gm. Rozprza, woj. łódzkie, [w:] red. M. Olędzki, J. Skowron, *Kultura przeworska. Odkrycia – interpretacje – hipotezy*, t. 1, Łódź, s. 25–85.
- Żelaźniewicz A., Aleksandrowski P., Buła Z., Karnowski P.H., Konon A., Oszczytko N., Ślęczka A., Żaba J., Żyto K., 2011, *Regionalizacja tektoniczna Polski*, Wrocław.